ΙΔΡΥΜΑ ΜΕΙΖΟΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Συγγραφή : *Παναγοπούλου Κατερίνα* *(8/5/2002)*
Για παραπομπή : *Παναγοπούλου Κατερίνα , «Ευμένης Καρδίας», 2002, Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού, Μ. Ασία*
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=4322>

Ευμένης Καρδίας

Περίληψη :

Ο Ευμένης από την Καρδία (361-316 π.Χ.) ήταν γραμματέας του Φιλίππου Β΄ και του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Συμμετείχε στην εκστρατεία του Αλεξάνδρου και ανέλαβε την ιπαρχία των «φίλων» το τελευταίο έτος της βασιλείας του. Διαδραμάτισε ενεργό ρόλο στις διενέξεις των Διαδόχων (προσκείμενος στον Περδίκκα). Καταδικάστηκε σε θάνατο στη συνδιάσκεψη του Τριπαραδείσου και παραδόθηκε στον Αντίγονο Μονόφθαλμο στη μάχη της Γαβιηνής (316 π.Χ.). Είναι επίσης ο συγγραφέας των *Εφημερίδων*, που δε σώζονται.

Τόπος και Χρόνος Γέννησης

361 π.Χ. – Καρδία Θράκης

Τόπος και Χρόνος Θανάτου

316 π.Χ. – Γαβιηνή

Κύρια Ιδιότητα

«Γραμματεύς» Φιλίππου Β΄ και «αρχιγραμματεύς» Μ. Αλεξάνδρου

---

1. Γέννηση – καταγωγή

Αν και ήταν ο μόνος από τους Διαδόχους που δεν είχε ευγενική καταγωγή, ο Ευμένης προερχόταν από επιφανή οικογένεια της θρακικής Καρδίας, πόλη ενσωματωμένη τότε στη μακεδονική επικράτεια, και ο πατέρας του φαίνεται πως ήταν φίλος του Μακεδόνα βασιλιά Φιλίππου Β΄ (359-336 π.Χ.).[1] Με υπόδειξη του τελευταίου ήρθε στη μακεδονική αυλή σε ηλικία δεκαοχτώ ετών και ορίστηκε «γραμματεύς» του βασιλιά. Αργότερα διορίστηκε από τον Αλέξανδρο «αρχιγραμματεύς», θέση στην οποία παρέμεινε ως το θάνατο του βασιλιά.

Μετά το θάνατο του Αλεξάνδρου ο Ευμένης τάχθηκε με το μέρος της βασιλικής οικογένειας και αναδείχθηκε βασικός υποστηρικτής της ενότητας του μακεδονικού κράτους. Κατά τη συνδιάσκεψη της Βαβυλώνος προσχώρησε στην ομάδα του στρατηγού Περδίκκα[2] (Περδίκκας, Αριστόνοος, Αλκέτας, Άτταλος, Πολέμωνας, Σέλευκος, Μήδιος, Δόκιμος, Φιλόξενος). Χάρη στον Περδίκκα αναγορεύθηκε σατράπης της Καππαδοκίας, ως αντίβαρο στην αυξανόμενη δύναμη του Αντιγόνου Α΄ Μονοφθάλμου.[3] Το 321/320 π.Χ. τέθηκε επικεφαλής των δυνάμεων του Περδίκκα στην Καππαδοκία και στην Πισιδία, σε συνεργασία με τους στρατηγούς Νεοπτόλεμο και Αλκέτα, και ανέλαβε να διαπραγματευθεί το γάμο του Περδίκκα με την Κλεοπάτρα. Το 321 π.Χ. νίκησε τον Κράτερο,[4] μετά τη δολοφονία του Περδίκκα όμως το ίδιο έτος απομονώθηκε από τους υπόλοιπους Διαδόχους και καταδικάστηκε σε θάνατο κατά τη συνδιάσκεψη του Τριπαραδείσου (321 π.Χ.). Ο Α΄ πόλεμος των Διαδόχων (320-319 π.Χ.) έφερε τον Ευμένη αντιμέτωπο με τον αλλοτινό σύμμαχό του Νεοπτόλεμο στα καππαδοκικά Νώρα. Η πολιορκία που ξεκίνησε στα Νώρα κατέληξε στην ήττα και στη σύλληψη των στρατευμάτων του, με εξαίρεση 300 ιππείς, με τους οποίους ο Ευμένης κατέφυγε στον Αντίπατρο.[5] Στη συνέχεια αποσύρθηκε από την περιοχή του Ελλησπόντου. Ύστερα από δέκα ημέρες αντιμετώπισε τον Κράτερο και το Νεοπτόλεμο κοντά στην Καππαδοκία[6] και ανακατέλαβε την Ελλησποντική Φρυγία[7] και τη Λυδία.[8] Η σύγκρουση που ξέσπασε μεταξύ του Ευμένη και του Αλκέτα διευθετήθηκε από τον Αντίγονο το Μονόφθαλμο.[9]

Κατά το Β΄ πόλεμο των Διαδόχων (318-315 π.Χ.), ο Ευμένης παρέμεινε στην Καππαδοκία συγκεντρώνοντας στρατεύματα και πολεμοφόδια[10] και βρέθηκε στο ίδιο στρατόπεδο με τον Πολυπέρχοντα και τον Κλείτο, εναντίον του Κασσάνδρου, του Αντιγόνου, του Πτολεμαίου Α΄ και του Λυσιμάχου. Ο στρατός που έστειλε ο Αντίγονος, με επικεφαλής το Μένανδρο, για να καταλάβει την Καππαδοκία και να συλλάβει τον Ευμένη έφθασε τρεις ημέρες μετά την αναχώρηση του Ευμένη από την περιοχή.[11]

Ο Ευμένης με 2.000 πεζούς και 500 ιππείς έφθασε στην Κιλικία διαμέσου της οροσειράς του Ταύρου. Εκεί τον περίμεναν οι Μακεδόνες «αργυράσπιδες» με επικεφαλής τούς στρατηγούς Αντιγένη και Τεύταμο,[12] τους οποίους μπόρεσε να

Συγγραφή : *Παναγοπούλου Κατερίνα* *(8/5/2002)*
Για παραπομπή : *Παναγοπούλου Κατερίνα , «Ευμένης Καρδίας», 2002, Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού, Μ. Ασία*
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=4322>

Ευμένης Καρδίας

αντιμετωπίσει επικαλούμενος την επιφάνεια του Αλεξάνδρου σε ένα όνειρο, ο οποίος προσφέρθηκε να τους βοηθήσει υπό την προϋπόθεση ότι θα του έστηναν σκηνή και θρόνο, θα θυσίαζαν προς τιμήν του και θα συνεδρίαζαν.[13] Στα μεταξύ τους συμβούλια ο Ευμένης επικράτησε χάρη στις επιστολές του Πολυπέρχοντος και της Ολυμπιάδος. Χρησιμοποιώντας το βασιλικό θησαυρό των Κυΐνδων οργάνωσε μισθοφορικό στρατό 10.000 πεζών και 2.000 ιππέων, που προστέθηκε στα δικά του στρατεύματα και σε αυτά των «αργυρασπίδων», παρά την απόπειρα του Πτολεμαίου να παρέμβει, μετά την κατάληψη της Συρίας και της Παλαιστίνης.[14] Σύντομα όμως ο Ευμένης μετέβη στη Σουσιανή για να αναζητήσει τρόφιμα για τα στρατεύματά του. Η αναμέτρηση Αντιγόνου και Ευμένη κορυφώθηκε στη μάχη της Παραιτακηνής (317 π.Χ.) και της Γαβιηνής (Ιανουάριος του 316 π.Χ.), που υποχρέωσε τον τελευταίο να παραδοθεί στον Αντίγονο, ο οποίος τον εκτέλεσε.

2. Αποτίμηση

Εκτός από τις υπηρεσίες που πρόσφερε στο μακεδονικό στράτευμα ως «γραμματεύς» αρχικά του Φιλίππου Β΄ και «αρχιγραμματεύς» αργότερα του Αλεξάνδρου, ο Ευμένης επέδειξε και σημαντικές στρατηγικές ικανότητες την εποχή των Διαδόχων (ιδίως με τις νίκες του κατά του Νεοπτολέμου και του Κρατέρου το 321-320 π.Χ.). Ήταν σε όλη του τη ζωή πιστός οπαδός των ιδεών του Αλεξάνδρου για την ενιαία αυτοκρατορία. Την προώθηση των ιδεών αυτών εξυπηρετούσε και το συγγραφικό του έργο: προφανώς οι *Εφημερίδες* απέβλεπαν στην προώθηση του Περδίκκα. Η «πίστις» αυτή του Ευμένη προς την Αργεαδική δυναστεία υπογραμμίζεται με τραγικό τρόπο μέσα από το γεγονός ότι τον πρόδωσαν τα ίδια του τα στρατεύματα στη μάχη της Γαβιηνής.

Στις αρχαίες πηγές προβάλλεται ως αρνητικό στοιχείο του χαρακτήρα του η φιλοχρηματία. Ο βιογράφος του Πλούταρχος παραδίδει χαρακτηριστικά ότι όταν το 325 π.Χ. περίπου ο Αλέξανδρος ζήτησε την ενίσχυση των φίλων του για τη συγκρότηση νέου στόλου, ο Ευμένης πρόσφερε μόνο εκατό τάλαντα. Με εντολή του Αλεξάνδρου τότε οι δούλοι έβαλαν φωτιά στη σκηνή του Ευμένη και αποκαλύφθηκε ότι είχε 1.000 τάλαντα. Το επεισόδιο μπορεί να αποτελεί συκοφαντική δυσφήμηση εκ μέρους των αντιπάλων του.[15] Γεγονός πάντως είναι πως, παρά την πολιτική του επιφάνεια, η στρατιωτική δραστηριότητα του Ευμένη δεν επηρέασε μακροπρόθεσμα τη διαμόρφωση των ελληνιστικών κρατών.

---

1. Η πληροφορία που παραδίδει ο ιστορικός Δούρις, ότι ο πατέρας του Ευμένη ήταν αμαξάς, μάλλον αποτελεί δυσφημιστικό επινόημα των αντιπάλων του Ευμένη ή του ίδιου του συγγραφέα, Τουλουμάκος, Ι., «Οι πόλεμοι των Διαδόχων (306-280 π.Χ.)», στο Χριστόπουλος, Γ. – Μπαστιάς, Ι. (επιμ.), *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τομ. Δ' (Αθήνα 1973), σελ. 282-321, ιδίως. σελ. 321.

2. Στο πλευρό του Περδίκκα τάχθηκαν επίσης, ο Αριστόνους, σωματοφύλακας του Μ. Αλεξάνδρου, δύο αρχηγοί των πεζεταίρων, ο Αλκέτας, αδελφός του Περδίκκα, και ο κουνιάδος του ο Άτταλος, ο αδελφός του Αττάλου, ο Πολέμων, ο Σέλευκος, ο Μέδειος της Λαρίσης, ο Φιλόξενος και ο Δόκιμος, που αργότερα έγινε σατράπης της κεντρικής Φρυγίας και ίδρυσε την πόλη Δοκίμειο.

3. Πλούτ., *Ευμ.* 3.2

4. Πλούτ., *Ευμ.* 6.3-8.2.

5. Διόδ. Σ. 18.29.4-6· Αρρ., *Αν.* 1.27· Πλούτ., *Ευμ.* 5.2-3.

6. Διόδ. Σ. 18.37.1· Πλούτ., *Ευμ.* 8.1.

7. Πλούτ., *Ευμ.* 8.4.

8. Πλούτ., *Ευμ.* 8.4· Αρρ., *Αν.* 1.40.

9. Διόδ. Σ. 18.39.7· Αρρ., *Μετ' Αλεξ.* 1.38.

10. Διόδ. Σ. 18.53.5-7· Πλούτ., *Ευμ.* 12.3.

Συγγραφή : *Παναγοπούλου Κατερίνα* *(8/5/2002)*
Για παραπομπή : *Παναγοπούλου Κατερίνα , «Ευμένης Καρδίας», 2002, Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού, Μ. Ασία*
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=4322>

Ευμένης Καρδίας

11. Διόδ. Σ. 18.59.1-2.

12. Διόδ. Σ. 18.59.1-3.

13. Διόδ. Σ. 18.60.1-18.62.3· Πολύαιν. 4.8.2· Πλούτ., *Ευμ.* 13.2-4.

14. Διόδ. Σ. 18.43, 18.61 κ.ε., Απ., *Συρ.* 52.

15. Πλούτ., *Ευμ.* 2.2-2.3.

Βιβλιογραφία :

- **Billows R.A.**, *Antigonos the One-Eyed and the Creation of the Hellenistic State*, Berkeley – Los Angeles – London 1990
- **Will E.**, *Histoire Politique du Monde Hellénistique. 320-30 av. J.-C.*, 2, Nancy 1983
- **Heckel W.**, *The Marshals of Alexander's Empire*, London – New York 1992
- **Jouguet P.**, *Macedonian Imperialism and the Hellenism of the East*, New York 1932
- **Berve H.**, *Das Alexanderreich auf prosopographischer Grundlage 2*, München 1926
- **Will E.**, "The succession to Alexander", *CAH 7:1*, 2, 23-61
- **Hadley R.A.**, "A possible lost source for the career of Eumenes of Kardia", *Historia*, 50, 2001, 3-33
- **Briant P.**, "D' Alexandre aux Diadoques: le cas d' Eumène de Kardia", *REA*, 74, 1972, 32-73
- **Bowsworth A.B.**, "Eumenes (3), of Cardia", *OCD 3*, Oxford 1996, 568
- **Hornblower J.**, *Eumenes of Cardia*, Oxford 1981
- **Badian E.**, "Eumenes", *NPauly 1.1*, 1996, 250-251
- **Plutarch**, *Plutarch's Lives VIII: Sertorius and Eumenes, Phocion and Cato the Younger*, Perrin, B. (ed.), *Plutarch's Lives*, Loeb Classical Library, New York – London 1919
- **Τουλουμάκος Ι.**, "Οι πόλεμοι των Διαδόχων (306-280 π.Χ.)", Χριστόπουλος, Γ. – Μπαστιάς, Ι. (επιμ.), *τομ. Δ' : Μέγας Αλέξανδρος-Ελληνιστκοί Χρόνοι*, Αθήνα 1973, Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, 282-321
- **Δεσποτόπουλος Α.**, **Καλογεροπούλου Α.**, "Τα πρώτα χρόνια της βασιλείας του Αλέξανδρου", Χριστόπουλος, Γ. –Μπαστιάς, Ι. (επιμ.), *τομ. Δ' : Μέγας Αλέξανδρος-Ελληνιστικοί Χρόνοι*, Αθήνα 1973, Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, 25-137
- **Μικρογιαννάκης Ε.**, "Το τέλος της βασιλικής οικογένειας της Μακεδονίας", Χριστόπουλος, Γ. - Ι. Μπαστιάς, Ι. (επιμ.), *τομ. Δ΄ : Μέγας Αλέξανδρος - Ελληνιστικοί Χρόνοι*, Αθήνα 1973, Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, 267-282

Συγγραφή : *Παναγοπούλου Κατερίνα* *(8/5/2002)*
Για παραπομπή : *Παναγοπούλου Κατερίνα , «Ευμένης Καρδίας», 2002, Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού, Μ. Ασία*
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=4322>

Ευμένης Καρδίας

Γλωσσάριο :

σατράπης, ο

Ο τίτλος είχε την έννοια του αντιπροσώπου του Πέρση βασιλιά και στην περσική γλώσσα χρησιμοποιούνταν ευρύτατα. Στους αρχαίους συγγραφείς ο όρος προσδιορίζει συνήθως έναν αξιωματούχο του περσικού κράτους που έχει την ανώτατη πολιτική και στρατιωτική εξουσία στη διοικητική του περιφέρεια, τη σατραπεία. Στα Ελληνιστικά χρόνια ο Μέγας Αλέξανδρος εισήγαγε το θεσμό στην οργάνωση της αυτοκρατορίας του στην Ανατολή. Τη Ρωμαϊκή περίοδο με τον ίδιο όρο δηλώνεται το κληρονομικό αξίωμα του Αρμένιου ευγενή, κυβερνήτη αρμενικού κλίματος (καντόνι, ιστορικογεωγραφική ενότητα), που στις αρμενικές περιοχές εντός της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας ασκούσε περιορισμένη εξουσία υπό την επικυριαρχία του Ρωμαίου αυτοκράτορα.

Πηγές

Διόδ. Σ. 18.29.4-6, 18.37.1, 18.39.7, 18.43, 18.53.5-7, 18.59.1-3, 18.60.1-18.62.3.
Πλούτ., *Ευμ.* 2.2-3, 3.2, 5.2-3, 6.3-8.2, 8.4, 12.3, 13.2-4.
Πολύαιν. 4.8.2.
Αρρ., *Αν.* 1.27, 1.40.
Αρρ., *Μετ' Αλεξ.* 1.38.
Αππ., *Συρ.* 52.

Χρονολόγιο

362 π.Χ.: Γέννηση του Ευμένη στην Καρδία της Θράκης

344 π.Χ.: Ο Ευμένης μεταβαίνει στη μακεδονική αυλή, διορίζεται «γραμματεύς» του Φιλίππου Β' και αργότερα «αρχιγραμματεύς» του Μ. Αλεξάνδρου

334 π.Χ.: Συμμετοχή Ευμένη ως «αρχιγραμματέως» στη μικρασιατική εκστρατεία

323 π.Χ.: Προσχώρηση Ευμένη στην ομάδα του Περδίκκα μετά τη συνδιάσκεψη της Βαβυλώνος. Ανακηρύσσεται σατράπης της Καππαδοκίας

321 π.Χ.: Ο Ευμένης επικεφαλής των δυνάμεων του Περδίκκα στην Καππαδοκία και στην Πισιδία και διαπραγματευτής του γάμου του Περδίκκα με την Κλεοπάτρα

320-319 π.Χ.: Α' πόλεμος Διαδόχων. Πολιορκία Ευμένη από τον αλλοτινό του σύμμαχο Νεοπτόλεμο στα Νώρα

318-315 π.Χ.: Β' πόλεμος Διαδόχων, τελική αναμέτρηση Αντιγόνου Μονοφθάλμου και Ευμένη

317 π.Χ.: Μάχη Παραιτακηνής

316 π.Χ.: Νίκη Αντιγόνου Μονοφθάλμου επί Ευμένη στη μάχη της Γαβιηνής. Θάνατος Ευμένη